

Onk. Dr. Halûk NURBAKİ

SONSUZ NUR

Yeniden Düzeltilmiş İlaveli

DÖRDÜNCÜ BASKI

Damla Yayınevi No: 171

İslam ve İlim Serisi No:4

DAMLA YAYINEVİ

Bâb-ı Âli Cad. No: 50 34410 Çağaloğlu-İST.

Tel: 0212 526 21 99 - 511 09 55

Fax: 0212 528 24 01

İnternet: www.damlayayinevi.com.tr

ISBN 975-381-021-0

E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

Yayın Hakkı (Copyright) ©: Damla Yayınevi **Kapak:** Hasan Karal **Dizgi:** Fatih Gençlik Vakfı **Baskı-Cilt:** Erkam Matbaası, 1999/6

İÇİNDEKİLER

İlk Söz	5
BAŞLANGIÇ	7
a) Ahlâk-ı Muhammedî'nin Târifi	8
b) Ahlâkın Tarihçesi	10
c) Ahlâkın İctimaî ve Ferdî Bakımdan Tahlili	14
d) İslâm'da Ahlâk	17

BİRİNCİ KISIM

HARAM VE HELÂLLER

HELÂL	22
HARAM	23
1. GIDA YOLUYLA İNTİKAL EDEN HARAMLAR	24
a) Alkol	28
b) Domuz Eti	33
c) Kan	36
d) Çok Yemek	37
e) Köpek	38
f) Hijyenik (Hıfzıssıhha) Haramlar	39
g) Nefsi İhmal Ediş	40
h) Leş Telâkkisi	40
2. SOSYAL HARAMLAR	42
a) Yardımsız Servet	43
b) İsrâf	44
c) İhtikâr	46
d) Kumar	47
e) Fâiz	48

3. HUKUKÎ HARAMLAR	49
a) Rüşvet	49
b) İntihar	50
c) Hırsızlık	51
d) Kıtâl	51
e) Zinâ	52
f) Yalancılık	54
4. HİSSÎ HARAMLAR	56
a) Şehvet	57
b) Nazar	58
c) İşitme	59
d) Lisan	60
e) Koku ve His	61
5. RUHÎ HARAMLAR	62
a) Gurur	63
b) Kin	65
c) Tembellik	65
d) Hased	65
6. MÂNEVÎ HARAMLAR	69
a) Fısk	69
b) Reyb	70
c) Ümitsizlik	71
SÜNNETLER	73
Umumî Sünnetler	73
Fiilî Sünnetler	74

İKİNCİ KISIM

VİCDAN VE FAZİLET

1. MERHAMET VE MÜCÂHEDE	81
a) Merhamet	81
b) Mücâdele (Mücâhede)	82
2. AFV VE CEZA	85
3. SABIR VE GAYRET	89
a) Sabır	89

b) Gayret	...	92
4. İLİM VE ÇİLE	...	94
a) İlim	...	94
b) Çile	...	97
5. İFFET VE NEŞ'E	...	99
a) İffet	...	99
b) Neş'e	...	102
6. HÜRRİYET VE İTAAT	...	105
a) Hürriyet	...	105
b) İtaat	...	110
7. TEVÂZU VE VAKAR	...	113
a) Tevâzu	...	113
b) Vakar	...	115
8. TEVEKKÜL VE CESARET	...	118
a) Tevekkül	...	119
b) Cesaret	...	122
9. DÜNYA VE EBEDİLİK SEVGİSİ	...	125
a) Dünya Sevgisi	...	125
b) Ebedilik Sevgisi	...	127
10. AHD VE VEFA	...	129
a) Ahd	...	129
b) Vefa	...	129
11. SİDK-U İHLÂS	...	134
a) Sıdkın Temel Kaideleri	...	134
b) İhlâs	...	136

ÜÇÜNCÜ KISIM

İBADETLER

A) İBADETLERİN UMUMÎ ESASLARI	...	139
B) İBADETLERİN TASNİFİ	...	140
1. NAMAZ	...	143

a)	Suallerle İnceleme	143
b)	Rûhî Sıhhat ve Namaz	155
c)	Mîrac Olan Namazın Târif ve Tafsili	157
d)	Mîrac ve Tahiyât'ın İzâhı	158
2.	ZEKÂT VE İNFÂK	166
a)	Umumî Esaslar	166
b)	İnfâk ve Zekâttaiki Hikmetler	168
c)	Bu Bahsin Sohbetlerle Tafsili	168
3.	ORUÇ	172
a)	Umumî Hikmetler	172
b)	Orucun Tıbbî Hikmetleri	174
c)	Kompleksimizin Her Unsuru İçin Oruç	176
d)	Orucun Mânevî Hikmetleri	178
4.	HAC	181
a)	Haccın Maddî Önemi	181
b)	Haccın Ferdî Önemi	183
c)	Haccın Mânevî Hikmetleri	184
5.	KURBAN	186
6.	KELİME-İ ŞAHÂDET	188
SON ÜÇ KISMA AİT AÇIKLAMA		190
a)	Zaman ve Mekân Ötesi	190
b)	Nefs Tâbirinin Kavranışı	193
c)	Fahr-ı Kâinatsız İlim Ebtardır	197

DÖRDÜNCÜ KISIM

NEFS MÜCADELESİ

1.	TÂRİFLER VE BAŞLANGIÇ	205
	İnsan Kompleksi	207
2.	NEFS	213
a)	Nefs-i Emmâre	217
b)	Nefs-i Levvâme	221
c)	Nefs-i Mutmainne	222

d) Nefs-i Mülhime	...	223
e) Nefs-i Râdiye	...	224
f) Nefs-i Merdiyye	...	225
g) Nefs-i Sâfiye	...	225
3. NEFSİ TERBİYE METODLARI	...	227
a) Levh Etmek	...	228
b) Allah'ı Anış	...	228
c) Fahr-ı Kâinatı Anış	...	230
d) Sadaka	...	233
e) Sohbet	...	234
f) Nazar	...	235

BEŞİNCİ KISIM

MARİFET

A) METODLARIN ÖTESİ	...	237
B) ENFÜS VE ÂFAK	...	238
C) VELED-İ MÂNÂ	...	243
D) İMAN-I HAKİKÎ	...	246
E) BÜYÜK VE KÜÇÜK ÂLEM	...	248
F) KULLUKTAKİ İNCE SIR	...	250

ALTINCI KISIM

AŞK

A) AŞK VE GÖNÜL	...	254
B) VUSLAT VE FİRKAT	...	257
C) MÂŞUK VE ÂŞIK	...	258
D) ARÛS-U İLÂHİ VE ÂLEM-İ NAZ	...	261
E) MUHAMMEDİLİK	...	262

SON KISIM

FÂTİHA

FÂTİHA'NIN AHLÂK AÇISINDAN TEFSİRİ	269
a) Zâhirî Mânâsı	269
b) Nefse Hitap Eden Mânâ	269
c) Ruha Hitap Eden Mânâ	274
d) Gönle Hitap Eden Mânâ	275
e) Vuslatta Olana Hitabı	276
f) Firkatta Olan İçin Fâtiha'nın Mânâsı	277
g) Nazlı İçin Fâtiha'nın Sırrı	277
h) Muhammedîler İçin Fâtiha'nın Sırrı	278
İÇİNDEKİLER	281

İ L K S Ö Z

Ey ezelden ebede, ebediyyen kaynayan, mutlak aşkın sahibî ekmel yaratıcı, âlemlerin Rabbi; Rahman ve Rahim olan Allah, sana sonsuz hamd'ü senâlar olsun...

Allah sırrının merkezi, hilkatin zevki, gönüllerin tek ilâcı, ölü kalblerin yegâne dirilticisi, yaratılan her şeyin tek aman kapısı, Efendimiz, cânımız, sultânımız, Sana ve Ehl-i Beytine mahlûkat ve mevcûdât sayısınca salât ve selâm olsun...

İnsana sonsuzluk sırrını veren İslâm müessesesi o kadar ekmel ve etmemdir ki, ne ben fakir gibilerin öğüş ve deyişine muhtaç...

Ne de nankörlerin serzenişleri ve tepinişlerinden müteessir. Reformdan âzâde, yeninin de en yenisi, bazan mestûr bazan meşhûd. Fakat dâimâ muhteşem...

Müslüman demek, «Allahtan selâm gelmiş olan» demektir. Öyle bir selâm ki, Fahr-ı Kâinat hakkı için...

Fahr-ı Kâinat; ezel ve ebedin yaratılış sebebi, mad-desiyle mânâsıyla hilkatin esas sırrı...

İslâm ve İlim Serisi'nin 4'ncüsü olan bu eser, Fahr-ı Kâinatın Allah'a gittiği, bizleri de lütfen ve te-nezzülen götürmek amânında bulunduğu yoldur. Daha doğrusu o yola ait bir nâmedir.

O yol, SONSUZ BİR NÛR yoludur.. Fahr-ı Kâinat ahlâkının muhteşem tecellîsidir...

Ben de o yolun en âdi, topal bir köpeğiyim. Bağır-ı-ycum : Ey İnsanoğlu, bu yolda değilsen dön!.. Korkunç ızdırapların ülkesine yaptığın seferlerden dön!..

**SONSUZ NÛR'UN,
FAHR-I KÂİNAT AHLÂKININ,
Asıl saflarına koş!...**

1959 Afyon
Dr. Halûk Nurbaki

BAŞLANGIÇ

Ahlâk usulleri namına birbirine zıt o kadar çok fikir ve tez ortaya atılmıştır ki, bugünün sosyolojisi, bu bâtil ahlâk teorilerinin hepsini evrak-ı metrûke telâkki etmektedir. Müsbet ilimler, ilim ve fikir dünyasına her sahada hâkim ve nâzır mevkide kaldıkça beşeriyet, ahlâk kaide-lerini de müsbet ilimlerin ışığıyla arayacak ve ilerinin cemiyetlerine biyoloji ve sosyolojinin müşterek çalışmalarıyla ahlâk metodunu getirecektir.

İşte bu yazılarımızda, sosyoloji ve biyolojinin ahlâk mevzuunda tam objektif bir tahlilini yapacak ve ispat edeceğiz ki :

Müsbet ilimlerin aradığı bu tek ve değişmez ahlâk, **Ahlâk-ı Muhammedi**'dir.

Bugünün bir kısım ilim adamlarının bâtil bir iddiaları var : Ahlâk, her cemiyet için değişebilir ve duruma göre şekil değiştiren muhdes (sonradan meydana gelme) bir sosyoloji vâkiasıdır. Bu görüş tamamen bâtildir. Dünya sosyologlarının, cemiyetler arasındaki münasebetleri tek-leştirip, hür dünya gidişine yöneldikleri ve her medenî insanın birbirine karşı aynı vazife bağlarıyla bağlanmalarını zarûrî kılan bir devirde, şüphesiz ki hakikatın kendisi ve tek olan sosyoloji, âhengi, ahlâkı tek bir zarûret halinde bulmak zorundadır. Esasen cemiyette ahlâkın bir sosyoloji mecburiyeti olduğunu anlamayan, yalnız başına ateist-ler kalmıştır.

Yirminci asrın müsbet içtimaî ilimleri karşısında, hiç bir doktrin insanların sürüler şeklinde yaşayabileceklerini iddia edemez.

A) AHLÂK-I MUHAMMEDİ'NİN TARİFİ :

Ahlâk, özellikle mutlak ahlâkın ta kendisi olan **Ahlâk-ı Muhammedî**, Efendimizin yaşama biçimidir. Bu kitabımızda Ahlâk-ı Muhammedî'yi tafsil değil, belki ancak tarif etmiş olacağız.

Yalnız, çeşitli okuyuculara hitap ettiğimizi dikkate alarak, tarif mahiyetinde dahi olsa mevzuumuzun anhatlarını misallendireceğiz :

Biyolojide açık bir hakikat vardır ki : 20 tane hücreyi yanyana getirseniz, hiç bir zaman bir doku meydana getiremezler. Çünkü, bir dokuyu meydana getirebilmek için, bu hücrelerden başka iki faktöre ihtiyaç vardır :

1) Hücreleri bir arada yaşatacak müşterek idare şartı.

2) Her hücrenin, teker teker yanındaki hücrelerin yaşayışlarına âhenkli bir şekilde uyma kabiliyeti; biyoloji tabiriyle : Koordinasyon.

Ancak bu şartların bulunması halinde bir doku teşekkül edebilir. Fakat o dokunun yaşama kabiliyetinin verimli olabilmesi için, bu son iki şartın orta derecede meydana gelmiş olması da yeterli değildir. Çünkü, herhangi bir beklenmedik yolla bu hücreler, müşterek yaşama kabiliyetini kaybedebilirler. Bütün hayati uzuvlarda, dokulardaki bu koordinasyon en mükemmel şekilde mevcuttur. Ve ancak bu suretle muhtelif şartlarda uzviyetin ayakta durması mümkün olabilmektedir.

Şimdi bu misali insanlara tatbik edelim :

Yirmi insanı yanyana getirseniz hiç bir zaman bir cemiyet meydana getirmezler. Bu topluluğun, cemiyet haya-

tı yaşadıklarını iddia edebilmeleri için, aralarında bir takım âhenk prensiplerine göre, koordinasyon münasebetlerine rastlamamız icabeder.

İşte bu en basit koordinasyon mecburiyetleri, her cemiyette mevcut olan alelâde ve kaba ahlâk telâkkilerine benzetilebilir.

Yukarıda misalde belirttiğimiz gibi, bu koordinasyon en ideal şekilde düzenlenmesi halinde Ahlâk-ı Muhammedî'yi temsil edebilir.

İnsanların huzur içerisinde yaşamaalarını temin eden itimat ve sevgi hisleri, hiç bir zaman alelâde rumuzlar halinde telkin edilemez. Bunun muazzam bir metodu vardır. Yeryüzünde bu metodun yapıcısı ve tatbik edicisi Fahr-ı Âlem **Hz. Muhammed** (S.A.V.) Efendimizdir.

Muhtelif ahlâk prensiplerini gözden geçirsek, daima ahlâk cemiyete pasif bir his olarak empoze edilmiştir. Yani ahlâklılık : miskin, kederli, gayretsiz, marazî merhametli kimselerin malı olarak tanınmıştır.

Bunun dışında bir tek ahlâk metodu vardır ki :

Affın yanında cezayı, tevazuun yanında vakarı, sukûnun yanında mücadeleyi, dolayısıyla hem sevgiye hem kuvvete dayanılmasını, yalnız mecburi olan bir hakikat halinde değil, inanarak ve büyük yaratıcımıza karşı borcumuz olarak yapmak zevkini telkin eder ki, o da **Ahlâk-ı Muhammedî**'dir.

Ahlâk-ı Muhammedî, biyoloji ve sosyolojinin müsbet ilim metodlarıyla hazırlayıp beşeriyete sunmak istedikleri scadet tâcının en mükemmel şeklidir.

Ahlâk-ı Muhammedî, en modern fen adamının aradığı ahlâk ile en çilekeş dervişin bildiği ahlâkı aynı çatı altında birleştiren **sonsuz nur**'dur.

Allah, her sevdiğini bu nurla müşerref kılar.

B) AHLÂKIN TARİHÇESİ :

Cemiyet demek ahlâk demektir. Fertler yalnız yaşarlarken sıhhatleri için (madde ve mânâ sıhhati); toplu yaşarlarken de topluluğun bekası için ahlâka muhtaçtırlar. Daha önce arzettiğim gibi, ahlâk mevzuunda her fert ve cemiyet kendine göre eksik ve sakat bir yol tutturmuş, ona göre sürüklenip gitmektedir. Böylece cemiyetin kemali, fertlerin rûhî sıhhati sürüncemede kalmada, dolayısıyla kemal bulmamaktadır. Ancak şu da bir tarihi ve ilmi bir gerçektir ki, ne kadar eksik ve sakat olursa olsun, ahlâksız cemiyet olamaz; olursa çökmeye mahkûmdur. Roma İmparatorluğu'nun son günleri hakkında araştırma yapan bütün tarihçilerin ortak görüşü şudur : **Roma ahlâksızlıktan çöktü.**

Ahlâkın tarihi ilk insandan başlar; yani Hz. Âdem'den; bir peygamberden. Bunun önemi şudur : Ahlâk, Allah tarafından insanoğluna sunulmuş bir emr-i vâkidir. Bu emrin dışına çıkan, madde ve mânâsında otomatikman perişan olur.

İlk insanın Hz. Âdem olduğuna inanmayan nesnelere de bilmelidir ki; ahlâkın ana hatları (haya, merhamet, pişmanlık, dostluk gibi birtakım elementleri) fıtridir ve bir nevi içgüdü halinde insanoğlunun, —teneffüs gibi, hazım gibi— aslı malıdır.

Hız. Âdem'den tarihin bize tanıttığı ilk büyük millet topluluklarına kadar ahlâk, yol gösteren peygamber ve onun tatbikattaki yardımcıları tarafından cemiyete verilmiş; fertler, bazı kere severek, bazı kere korkarak kayıt altına girip, şahsiyetlerindeki ihtiras ve kötülüğü frenlemek zorunda kalmışlardır. Bu hududun dışına çıkınca veya ahlâksızlar tarafından körüklenip çıkarıldıkça tarihten yok olup gitmişlerdir. Bu yok oluş, bazan açık gazab-ı ilâhî, bazan da ahlâksızlığın otomatik çöküşü şeklinde zuhur etti.

Lût Kavmi, Nûh'un Kavmi, daha bilinen ve bilinmeyen pek çok milletler Allah'ın açık kahriyle mahvolup gittiler.

Mezopotamya kavimleri, eski Mısır, Roma, Bizans, çeşitli Elen milletleri ahlâksızlaşınca otomatik çözülmeye tâbi olup dağıldılar ve mahvoldular.

Sodom ve Gomora kavimleri o kadar ahlâksızlaştı ki, hem otomatikman, hem de gazab-ı ilâhi ile perişan olup gittiler. Bir zamanlar medeniyetle süslenmiş olan Hûd kavmi (Etiler), sonunda korkunç bir ateşle mahvolup gitti. Nitekim Etiler'in sonu ile Anadolu'da ondan sonra türeyen çeşitli kavimler arasında 500 yıllık boş ve korkunç bir tarih yokluğu var.

Bütün bu kavimlerin müşterek tarafları şudur :

Bir araya geldiler, cemiyetleştiler, peygamberler ve onlara yardımcı iyi insanlar temiz ve doğru bir yol gösterdi. Adalet ve hürriyetin sıhhatli tarafları teessüs etti. Fertlere iç ve dış plânda olgunluk, haysiyet öğretildi. Ve sonra zâlim bir îmansız çıktı; evvelâ îman şereflerini, sonra da otomatikman faziletlerini yok etti. Ve Allah onları ebedî hüsrana yuvarladı.

Tarihin bize tanıttığı İlk ve Orta Çağ devirlerindeki bütün milletlerde ahlâkın müşterek tarafını şöyle tahlil edebiliriz :

Milletler ilâhi emirleri esas tutan kanunlar yaptılar. Hiçbir kanun orijinal olarak sonradan meydana getirilmiş değildir; aslını hep ilâhi emirlerden alır.

En yeni kanun vazı'ı Eugene, aslını —değiştirilmiş— Hıristiyanlık emirlerinden almıştır.

Roma Hukuku, prensiplerini Elen ve eski Mısır kaynaklarından harfiyyen adapte etmiştir. Elen ve eski Mısır, kanun ve içtimaî prensiplerini İnan ve Mezopotamya devletlerinden almıştır ki, bu prensipler te'vil edilmiş olmakla beraber doğrudan doğruya peygamberler emirlerine dayanır.

Şüphesiz ki Mezopotamya, eski Mısır, Elen, Roma ve Eugene, dinî kanunlarla idare ettiler demek istemiyoruz. Şüphesiz ki Allah düşmanlarının ve putperestlerin birçok prensipleri bu kanunlarda çok derin yer etmiştir. Fakat, kanunlardaki ahlâki esasın çeşitli umdeleri dolayısıyla, her millette esas ve müşterek kaide olan ahlâk, menşe'ini dinden almıştır.

Yoksa hukuk prensipleri ayrı bir tetkik konusudur.

Bugünkü cemiyetlerdeki çeşitli ahlâk anlayışlarına gelince :

Kitabımızın çeşitli bölümlerinde göreceğiniz gibi, biz ahlâki, elini yıkamaktan tutun da; aşkın, fedakârlığın en girift taraflarına kadar bir bütün telâkki etmekteyiz ve tahlilimizi şüphesiz bu açıdan yapacağız.

Batı yazarlarının da açık bir insafla tespit ettiği birkaç noktayı verelim :

1) Haçlı Seferleri'nden evvel Avrupa, dolayısıyla beşeriyetin o gün için İslâm'dan hariç bütün kavimleri tamamen hayvanî ve iptidaî bir hayat yaşarlardı. Ve Haçlı Seferleri'nden sonra, medeniyet dediğimiz İslâm Ahlâkı'nın bir umdesi olan iksir, Avrupa'ya ulaştı.

Zulüm, hurâfe, cinsî kepazelik, cehalet, İslâm'dan önce cemiyetlerde tardına imkân olmayan mecburiyetler adedilir; herkes alacağı kadını şehrin derebeyine takdim etmeden evine götüremezdi.

2) Doksan sene evveline kadar —bir çok zavallılara hayranlıktan benliklerini unutturan— Avrupa, yıkanmayı hiç bir şekilde bilmez, en ağır kokularla beden pisliklerini örtmeye çalışırdı. Hâlâ bugün bile roketler âlemi Batı, belden aşağı temizliği AIDS felâketinden sonra öğrendi.

Hele 70 seneden bu yana bilinen diş ve ağız temizliği, 14 asır önce yeryüzüne Efendimizin hediye ettiği paha biçilmez bir hijyen nîmetidir.

Ne yazık ki hâlâ biz dış temizliğini Batı medeniyetinin bir parçası sanıyoruz. Halbuki Fahr-ı Kâinat Efendimiz her yemekten sonra dişini fırçalar (misvakla) ve bu önemli tıp hikmetini müslümanlara emrederdi. Zaten ilim ilerledikçe biz sadece kaybettiklerimizi yeniden bulma çabası içinde olacağız. Halbuki İslâm âleminin sağlam bir maddesi «temizlik» olup, bütün teferruatı ile 14 asır evvel insanoğluna lütfedilmiştir. Nihayet Hijyen dediğimiz ilim şûbesi, yeryüzüne İslâmiyet'le beraber gelmiş ve bugünün en yeni ilmi ona bir şey ekleyememiştir.

3) Batı cemiyetlerini ayakta tutan zümre münevver takımıdır. Bu zümre taklit de olsa, eksik de olsa İslâm Ahlâkı'ndan pek çok şey almakta ve tatbik edebilmektedir. Batı'nın büyük ticaret merkezleri, bilerek iman etmeden İslâm ahlâkını kısmen taklid etmekte, Batı iktisadiyatı da böylece ayakta kalabilmektedir. Yeryüzüne ilk Ticaret Kanunu, ticarî haysiyet ve şirket motifi İslâm müessesesi tarafından sunulmuştur.

4) İslâm Ahlâkı'nın menettiği alkol, bugünkü medeniyetin en korkunç düşmanı halinde bütün cemiyetleri mahvetmekte, sosyologlar en korkunç cümlelerle halkı ikaz ettikleri halde kurtuluş yolu bulunamamaktadır. Rusya bile hat safhaya ulaşan alkol kullanımına karşı savaş açmak zorunda kalmıştır.

5) Nihayet insanı insanlaştırmamanın, sonra da böyle bir insanı kendinden çok sevebilmenin tek yolu, **sonsuz bir nur olan Ahlâk-ı Muhammedi** ile takdim edilmiştir. Bunun dışındaki bütün ahlâk prensipleri tarihin korkunç girdâbına karışmaya mahkûm birer hayaldir. Ahlâkın tarihçesi derken, cemiyetlerin İslâm Ahlâkı'na yaklaşabilmekle biraz ayakta kalabileceğini, uzaklaşmakla madde ve mâ-nâca helâke uçacağını —ilmî bir kat'iyet olarak— tarih ilmi ile tanyıyor ve biliyoruz. Böyle bir tarihin, ilmin, teker-

rür edeceğini bir defa daha kendi kanalından sunmuş olacağız.

C) AHLÂKIN İÇTİMAÎ VE FİRDÎ BAKIMINDAN TAHLİLİ :

Bugünün ilmiyle, her türlü his ve ölçüyü bir tarafa bırakarak, kuru bir biyolojist gözüyle cemiyete bakacak olursak, insan biyolojisinin, bazı tarafları ile ahlâkın kaba hatlarını bize bir fizik, kimya mecburiyeti halinde empoze ettiğini görürüz. Daha açık bir dille, eskiden bir ahlâksızın cezası mânevî olarak tahayyül edilirken —bir Kur'an mucizesi halinde— aşağıda vereceğimiz misallerle ahlâksızın, cezasını hem maddî, hem de mânevi olarak çekmeye mahkûm tiyette yaratılmış olduğunu görürüz.

Misâl 1 : En mübârek addedilen insan numunesinden, her türlü ahlâki kayıttan uzak dejenere bir insana kadar beşerin hiç bir unsuru hicap duygusundan kurtulmuş değildir. Bu hicap duygusu, şu maddî realitelerle de birleşince, Allah'ın maddemize cinsî hayatta bir düzenleme verdiği tezahür etmez mi?

Kadınlarda, bazı dar kafalı biyolojistlerin âdî bir selektör nazarıyla baktıkları bekâret uzvu ve kadının ömrü, hayatının her senesinde veya ayın muhtelif günlerinde tahdit edilmiş bir cinsî duyguya bağlı olması, onun cinsî hayatında biyolojinin emri vâki halinde koyduğu —en basit tâbiri ile— bir tahdit mânâsı taşımaz mı?

Misâl 2 : Kansere üzerine en derin nazariyeler, hormonlar sisteminin bu hastalıkla yakın alakasını, en hafif tâbiri ile bin kanser vakasının 800 ünün —vasıtalı veya vasıtasız— nöro-psişik hâdiselere bağlı olduğunu gösteriyor. Kaba deyimle, bir takım rûhî hasletler kanser hastalığının tezahürü veya meydana gelişinde rol oynuyor. Muhtelif kimselerde, iradelerini kaybetmiş ümitsizlerde, mâ-

na ve rûhunu ihmâl etmiş, seksüel hayatını intizâmsız bir hâle getirmiş, fizyolojik ve içtimaî sefaiyetler sonunda dejenere vasfını kazanmış kimselerde —muntazam istatistik farkı ile— kanser hastalığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bütün bu ilmî realiteleri şu şekilde hülâsa edebiliriz :

Bir insan düşünün ki, içtimaî ve ferdî ölçüsünü şaşır-
mış, rûhî hasletler bakımından, başkalarının zararına ih-
tiras içinde kıvranmaktadır. Bu haliyle bu şahsın hipofiz
guddesi dâimâ baskı altında çalışmaktadır. Bu gudde,
Cenâb-ı Hakk'ın fevkalâde bir incelikle, beynin orta yerin-
de hususî bir muhâfaza içinde yaratması sayesinde bize
aşikâr ettiği veçhile, bütün hücrelerin bir arada yaşama
şartlarını ahenkieştirir. Onun için bu guddeye, bir başka
adıyla da «adâlet merkezi» diyoruz.

Misâlimize dönersek, hipofiz guddesi dâima baskı al-
tında çalışan bu şahsın, gene bir psikolojik kaide olarak,
ihtiraslarını tatmine imkân bulamayacağı, dolayısıyla hipofizine
vazifesi dışında çok ağır yükler yüklemiş bulunacağı
muhakkaktır. Bu durumda da hücreler arası âhengi
ayarlayan hipofizin hormon neşri, vücûdun şiddetli çalış-
ma tarzlarına cevap veremeyecek, dolayısıyla de hücre
ahengi bozulacaktır ki, kanserin ana şartı böylece vücûd-
ta meydana gelmiş bulunacaktır. Onun içindir ki kanser-
lilerin yüzde yetmişe yakını muhteristir. Ama kanserin hu-
sûlü için başka biyolojik sebepler de mevcuttur. Bizim
iddiamız bazı frenk istatistik realitelerine dayanmakta
olup, netice şudur ki : Kanserde ihtiras, gurur mutlak mü-
essir sebeplerdendir.

O halde muhterem okuyucularım, vücudumuzun mad-
desi ve bunun sembolik ifâdesi olan hipofiz bezi, her ah-
lâk müessesesinin ana dâvası olan, ihtiras gibi meşrû ol-
mayan bir hasletten men ediyor.

Misâl 3 : Şuur ve şuuraltının müsbet ilimler ışığı altında tetkiki gösteriyor ki, insanlar yalnız tek başına yaşamak için yaratılmamış, bilâkis cemiyet halinde birbirine muhtâc ve vazifeli olarak yaratılmıştır. Zîrâ; bir cemiyet içerisinde yaşayan insanın, cemiyet hayatıyla beraber, şuur ve şuuraltı dediğimiz iki muazzam motoru da faaliyete başlıyor. Hem öyle ki, dünyanın hiç bir hassas makinesinin erişemeyeceği dikkatle, bütün hâdiseleri, en ufak teferruatına kadar tespit ediyor ve bunları hiç bir zaman kaybetmiyor. Düşününüz ki, bilerek veya bilmeyerek yaptığımız bütün iyi veya kötü fiillerimiz, şuuraltı arşivimizde mahfûz ve saklıdır. Bütün hayatını aldatmak ve yalancılıkla geçiren bir ferdin, bu hâdiselere dâir filimleri, şuuraltından günün birinde şuura çıkacak ve refolman yapacaktır. Ve bir çok akıl hastalıklarının psikanalizinin ana sebebini «yalan» teşkil ediyor.

Müslümanlar için ne büyük iftihadır ki, çok yakın zamanda varılan bu sır, 14 asır evvel **Fahr-ı Kâinat Efendimiz** tarafından bütün âleme bildirilmiştir.

Üç misâl gurubu halinde toplamaya çalıştığımız ve tafsile fevkalâde müsait olan şu ilmî vâkıaları uzatmadan sunmuş bulunuyorum. Asıl mühim olan nokta, toplayıcı hükümdedir. İlimin yeni inkişaflarından bihaber olan ahlâkçılar diyorlar ki :

«Ahlâk içtimâî bir zarûrettir ve böyle olunca da içtimâî ilimlerin mevzûudur. Her cemiyet kendine göre bir ahlâk uydursun.»

Halbuki verdiğim misallerle iddia ve ispat etmiş bulunuyorum ki : Ahlâk, insanın bizzat kendinde mevcut, kaçılmasına imkân olmayan bir biyoloji zarûretidir. Büyük Yaratıcının vücuda verdiği kan ve sinir gibi mutlak bir vâkıadır. Öyle bir vâkıa ki, kökleriyle hücrenin en ince derinliklerine giderken, dal ve çiçekleriyle de rûhun en ileri mâverasında çiçek açmaktadır. Fen ilerler, tek böbrek-

le insanın yaşayacağını ispat eder. Fennin terakkisi gösteriyor ve daha da gösterecektir ki: Ahlâksız insan yaşayamaz. Ve buna hakkı yoktur, yaratılış böyledir.

Ahlâkın umûmî notlariyle zarûretini ifâde eden bu sırrı, müsbet ilimlerin ışığı ile sezdikten sonra, gelin, hep beraber onun tatlı ve serin saâdetler veren feyizlerini İslâm potasından içelim.

D) İSLÂM'DA AHLÂK :

Ahlâk bahsine girerken dedik ki, **ahlâk yalnız içtimâî değil; aynı zamanda biyolojik bir zarurettir.** Daha açık bir tâbirle ahlâk; yemek, içmek, hazmetmek gibi bir tabîî zarûretin görmek, hissetmek, düşünmek gibi rûhî iştiyakla birleşmesinden meydana gelme, ferd ve cemiyeti bir birine rapteden muazzam bir ilim şûbesidir. İşte bilhassa Batı fikir âleminde ahlâkın bir türlü tanınamamasının sebebi; onun basit bir fikir vâkiası olarak görmeleridir. Halbuki İslâm, ahlâkı bedenî, fikrî bir bütün olarak tetkik eder ve fertlerin hayatîyetleri için mutlak bir zarûret tanır.

Ahlâk hakkında bu hakikat görüşü, bir nazarî kısmı «**vicdan**», bir amelî kısmı «**ibâdet**», bir hüküm kısmı «**haram - helâl**», bir de olgunlaşma kısmı «**mücâhede**» olarak mütalâa eder.

Ahlâk bu dört vâkıa branşında tetkik edildiği takdirde, cemiyet için faydalı, tatbiki mümkün ve istifadesi muhakkak olan bir ruh idmanı hâline gelir. Yoksa, ahlâkı, nazarî formalitelerden ibaret görüp de onun amelî, hükûmî ve mücâhede kısımlarına riâyet etmemek, ahlâk denilen ve çok muğlâk olan ilmin cemiyette tatbikini imkânsız kılar. Ahlâk davasının aslı şu noktadan neş'et eder: Büyük mutasavvıflar ruhu şeffaf bir cama benzetirler. Nefsi de bu camın arkasında sır dediğimiz ayna hamu-

runa. Rûh tek başına kaldığı müddetçe, Cemâl-i İlâhiyeye âyinelik vazifesi göremez. Nefs hamurunun bu cam arkasına itina ile sürülmesi, insanı âyine-i İlâhî mertebesine yükseltir; fakat nefis, bu şeffaf ruh camının arkasına itinalı ve parlak bir şekilde yayılmaz da, bir hamur halinde onun arkasında birikir kalırsa, ruhu bozmaktan başka bir işe yaramaz (Nefs-i emmâre).

İşte ahlâk, nefis hamurunun meydana getirilmesini sağlayacak vücut laboratuvarına düşen her madde unsuru, usulüne göre ruhun şeffaf camı arkasına parlak bir şekilde tevzi etme metodudur. Bu metodu, tam ve mükemmel şekli ile Fahr-ı Kâinat'ın lütfeylediği ahlâk sisteminde buluyoruz. Bugünün ilim metodlarına göre bu ahlâk sistemini birbirine bağlı beş kademede tetkik edebiliriz :

- a) Haram ve Helâl (Hükmî ahlâk maddesi).
- b) Vicdan ve Fazilet (İlmî ahlâk maddesi).
- c) İbadetler (Amelî ahlâk maddesi).

Bu üç gurup, nefsi ve cemiyeti için faydalı olacak olgun bir insanın hareket mimarisini teşkil eden ve her müslüman için zarûrî olan bir vâkıdır.

d) Nefs mücâhedesi (Ruh ve nefis muvazenesinin tanzimi).

- e) Manevî tezyin (Ruh ve nefsin kemâli).

Bu iki kısım da üstün insan mevkiini teşkil eder ki, Allah'a karşı duyulan aşka tâbi bir ihtiyaçtır. Onun içindir ki, bu aşkı duyanlara mecburîdir. Bu kitabımızın esas mevzuunu teşkil edecek yukarıdaki beş gurubun tahlilinden evvel, sık sık maruz kalacağımız ruh ve nefis meselesinden kısaca bahsedelim :

Ruhun tarif ve delâletini ve kısa bir tahlilini daha evvelce yapmıştık. Yalnız, nefisle ruhun teşkil ettiği insanda, ruh yalnız insanın hayatında iken değil, evvelinde ve sonunda mes'uliyeti yüklenici olduğu cihetle, nefisle be-

raber olan insan sırrında yeri başkadır; yalnız ruh olarak yeri başkadır. İnsanın hayatta iken emr âleminin bir uzvu olan ruhu ile, madde hayatının (vücûd) bir unsuru olan nefsin teşkil ettiği bu girift beşer muamması, bu kadar ülvî bir varlıkla madde kadar suflî bir varlığın birleşme sırrını «neden?» sualiyle karşılamak; insan akıl ve zekâsının hakkı değildir. Zâten ebediyet âleminin eşîğinde, yani ölümle beraber «neden?» suali ayrılır. Orada istifham yoktur; yalnız zevk vardır.

Nefs ve ruhun insandaki birliği aşk-ı ilâhî hikmetine dayanır. Bu halin mantıkla izahı imkânsızdır. Mecâzî aşkta bile duyguların tam ifadesi imkânsızken, aşk-ı hakikî mîmarîsi olan insanın yaradılışındaki bu sır; yani ruhun ebediyete, nefsin madde ve dünyaya çekişi karakterimizde öyle bir garip tezat yaratır ki, âdeta bir nevî kararsızlık doğacak sanırız. Halbuki kararsızlık değil, bilâkis iki taraftan birinin muhakkak galebesi husûle gelir. Mâkul olanı da budur. **Ahlâk-ı Muhammedî**, işte bu iki çekiş arasında insanın takip edeceği doğru yolu gösterir. Dünyaya ihtiras ne kadar çirkinse, nefsi ihmâl de o kadar yanlışır. Hayvanlık ve madde vasfı taşıyan hücre ve molekülün, ruhun Yaradanına karşı duyduğu câzibe ile sevk ve idare edilmesi, böylece onun Allah'a götürülen yolda bir vasıta telâkkî edilmesi, sofîye indinde hayata verilen ehemmiyetin tek sebebinin teşkil eder.

Allah'a âşık müslüman, ne bir kurdun boşalan midesini dolduruş gayretiyle yemeğe sarılır; ne de bir Hîndû'nun —gûya ruhuna hizmet gayesiyle— katlandığı açlık işkencesine inanır. O, yalnız nebattan alacağı meskenetle, hayvandan alacağı kıdaî vahşeti kendi vücüt ikliminde islâh edip, Allah'a kulluğunu bu şartarda yapmayı zevk telâkkî eder. Hayatı tamamen terk edip yalnız kendine bağlanmak maharet değildir. Hayatın her türlü gâilesine rağmen Allah'ını bilebilmek, duymak ve sevmek maharet-

tir. Onun için vücut maddemizi teşkil eden nefsin, bizi ihtiras ve kötülüğe götürücü vasfı ile hâiz olduğu kötülük yanında, aynı nefsin çalışma, gayret, bilgi yoluyla dünya mücâdelesinde ruhun en büyük yardımcısı olduğunu bilerek; onu kendisine evvelâ bir hasım, sonra da en yakın bir yardımcı telâkkî etmesi, bu ahlâk metodunun en bâriz vasfını teşkil eder.

BİRİNCİ KISIM

HARAM VE HELÂL

Vicdan ve faziletin, karakter mîmarisinde yerleşebilmek için, nefis - vücud ikliminin bazı tesirlerinden masun tutulması gerekiyor : «*Her fena hareket ve haram fiili, ruhun kalb penceresinde bir leke halinde yoğunlaşır*». Hadis hükmü, müsbet ilimlerde de şöyle bir kat'iyetle yer almıştır : Her suç şuuraltında hıfzedilir ve karakter silüetinde fena bir çizgi meydana getirir; fena hareketlerin tekrarı, bu çizgiyi kaybolmaz derinlikler halinde fena ahlâka başlatacak asıl sebebi teşkil eder.

Yani fena fiillerden sakınılması, gerek ahlâkın psişiatrî sahasında, gerekse ahlâkın asıl ifadesi olan Ahlâk-ı Muhammedî sahasında aynı ilmî müeyyide hâlinde esas bir hükümdür.

Haramın vasfı ne olursa olsun, karakter ve vicdanın en haris bir düşmanıdır.

Onun için, her haramın teker teker tahlilinde göreceğimiz namütenâhî hikmetler yanında, onun topluca nefis laboratuvarında vicdan ve fazileti yok edici vasfını unutmamak lâzımdır.

Haram ve helâlin aslı, karakter bütünüme tesir eden iyi ve kötü etkileri toplama ve şiddetine göre sıralamaktan ibarettir.

Bir de **Farz** ve **Sünnet** tâbirleri vardır. Bunlar da sırasıyla her bahiste inceleniyor. **Farz**, Kur'an'ın yapılmasını emrettiği şeyler, **Sünnet** de Peygamber Efendimizin yap-

tıklarıdır. Bunların teferruatı mevzuumuz dışında bir ilmi-ha! konusudur.

HELÂL :

Helâl, yani yapılması doğru olan fiiller, şüphesiz ki her İslâmî emri şumûlû içine alır. Biz helâller üzerinde bir inceleme yapmaktan ziyade, İslâmın büyük emirlerini, yani farzlarını tahlil edip; sonra sıra ile haramların tafsiline geçeceğiz. Esasen bu haramların dışında kalan mevzular, İslâm bünyesinde normal hayat şartlarının tabii helâl icabatını teşkil eder.

Bir misâl verelim : Yemek yemek sünnet, helâl ve hattâ vaciptir. Fazla yemek ise haramdır. Haram paradan meydana gelmiş bir şeyi bilerek yemek de haramdır.

Şimdi Ahlâk-ı Muhammedî'nin tafsiline girişmeden evvel, Kur'an hükümleri dairesinde bazı farzları (en mühim ve kuvvetli olan helâl) inceleyelim :

İslâmın beş şartı vardır : Namaz, Oruç, Hac, Zekât ve Kelime-i Şahadet (îmânın lisânen tekrarı) farzdır. Bunları sıraları geldikçe inceleyeceğiz. Umumî mânada şu saydığımız farzları her müslümanın yapmakla yükümlü olduğu emirler cümlesindedir. Ve Ahlâk-ı Muhammedî'nin ana hatlarına dahildir :

- 1) Bilgi öğrenmek : Dinî ve ilmî her ilim. (Müsbet bilgiler dahil).
- 2) Normal ölçüler dahilinde, dış âlemlerle olan irtibatımızı devam ettirmek; yemek, içmek, çalışmak, san'at ve ilim yoluyla meslek edinmek.
- 3) Ticaret yapmak ve şirketler kurmak.
- 4) Müdafaa zımında gerekirse savaşmak.
- 5) Kur'an okumak, onu öğrenmek ve öğretmek.
- 6) Her insana ahlâkî bakımdan telkinde bulunmak.

7) Evlenip, meşru şekilde Müslüman nesil yetistirmek.

HARAM :

Şimdi haramların tavsif ve tafşiline geçiyorum : Haramlar hakkındaki derin ve sonsuz emirlere gecmeden : *«Bir devir gelecek ki dağdaki mü'min çobanın lokmasından gayri her lokma haram olacak»*. Hadis-i şerifine çok derin bir hikmetle dikkatinizi rica ediyorum. Ancak, unutmayalım ki, bu haram lokma çamuru içindeki ümmetinden Fahr-ı Kâinat Efendimiz vaz geçmez ve gecmemiştir. İncelerin incesi bir sırdır ki, herkes kendini ka-ba haramlardan koruyarak iş oldu bitti derse; o zaman çok acı olur. Hem korunacağız hem de hâlâ hiç bir şey yapamadığımızı bileceğiz.

Haramları menşe'lerine göre sınıflandırıp, ayrı ayrı bahislerde inceleyeceğiz.